

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över Ds 2016:21 om ändringar i fråga om sysselsättning för asylsökande och kommunplacering av ensamkommande barn

A2016/01333/I

Länsstyrelsen i Västernorrlands län yttrar sig över Departementspromemorian om ändringar i fråga om sysselsättning för asylsökande och kommunplacering av ensamkommande barn. Yttrandet inleds med länsstyrelsens ställningstagande. Därefter lämnas synpunkter på överväganden och förslag utifrån departementspromemorian disposition.

Ställningstaganden

- Länsstyrelsen avstyrker *delvis* förslag 2 rörande begränsning av möjligheten att placera ensamkommande barn i annan kommun än den anvisade
- Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslag 3 rörande förändring i ansvaret för att ge asylsökande sysselsättning enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl.
- Länsstyrelsen tillstyrker förslag 4 rörande ikraftträdande och behov av övergångsbestämmelser

2. Begränsning av möjligheten att placera ensamkommande barn i en annan kommun än den anvisade

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har följande synpunkter på föreslagna ändringar i § 3 i lag om ändringar i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Länsstyrelsen i Västernorrland län delar bedömningen att den nuvarande möjligheten att fritt placera ensamkommande barn i andra kommuner har medverkat till ett ojämnt fördelat ansvar i mottagandet och svårigheter i myndighetsutövande av socialtjänsten. Det är således angeläget att få till en jämnare fördelning av ensamkommande barn i landets samtliga kommuner. Det är dock viktigt att beakta de stora skillnader som råder gällande kommuners och läns möjligheter att tillhandahålla skolgång och olika vård- och behandlingar. Länsstyrelsen anser att de presenterade förslagen riskerar att få till följd att ensamkommande barn inte kan ges adekvat vård eller erbjudas skolgång på samma premisser som andra barn och unga i samma kommun eller län. Framförallt riskerar barn som anvisats till små kommuner i glesbygdslän att missgynnas av begränsningar i kommuners möjligheter att placera ensamkommande barn i annan kommun än anvisningskommunen. Länsstyrelsen bedömer det sannolikt att det minskade mottagandet, tillsammans med föreslagna ändringar i ersättningar till kommunerna för

2016-08-08

mottagande av ensamkommande barn (A2016/01307/I), kommer att ha en framtida begränsande effekt på placeringar i annan kommun.

Länsstyrelsen anser att barnkonsekvensanalysen i departementspromemorian bör utvecklas. Utifrån barnkonventionen ska den som fattar beslut alltid försäkra sig om att barnets bästa beaktas, vidare bör hänsyn tas till barns åsikter i beslutsprocessen. I proposition 2005/06:46 Mottagande av ensamkommande barn fördes begreppet normaliseringsprincipen fram vilken innebär att samma regler och sociala omvårdnadssystem, så långt det är möjligt, bör gälla för samtliga barn och unga som vistas i Sverige och att socialtjänstlagen ska beaktas. Det framgår inte tydligt hur dessa aspekter har beaktats i departementspromemorians förslag. Inte heller framgår det hur dessa grundläggande principiella aspekter ska kunna upprätthållas framöver.

I promemorian föreslås att en kommun som har anvisats ensamkommande barn endast får placera barnet i ett boende i en annan kommun om kommunerna ingått en särskild överenskommelse om placering. Skolgång på annan ort är en vanlig orsak till placering i annan kommun då flera kommuner inte kan erbjuda passande gymnasieutbildning. Ett förtydligande behövs därför över hur det fria skolvalet påverkas av förslaget. Det är också oklart om det behövs mellankommunala överenskommelser vid skolgång i folkhögskola.

Många kommuner har idag brist på familjehem och det behövs därför en förtydligande vad som gäller kring placeringar i familjehem, som inte sällan gäller yngre barn. Promemorian innehåller ingen konsekvensbeskrivning för den privata vårdsektorn som i dagsläget tillhandahåller HVB-hem över hela landet och under hösten 2015 spelade en stor roll i mottagandet av ensamkommande barn. I nuvarande system krävs inget tillstånd från kommunen för att etablera ett privat vård- eller behandlingshem. De föreslagna förändringarna ger i praktiken kommuner en slags vetorätt på andra kommuners placeringar hos privata vårdgivare. Länsstyrelsen bedömer att detta indirekt också innebär en form av kommunalt veto mot etablering av privata vårdföretag. Promemorian behandlar heller inte hur upphandlingar av vård- och boendeplatser enligt LOU påverkas av förslagen.

Länsstyrelsen anser att det finns en överhängande risk för att kravet på överenskommelser mellan kommuner kan leda till ett godtyckligt hanterande av vård-, skol- och utbildningsfrågor gällande ensamkommande barn där kommuner får en vetolikhande ställning som kan komma att missgynna individer såväl som gruppen ensamkommande barn i stort. Länsstyrelsen anser också att möjligheten till mellankommunala överenskommelser riskerar att befästa en fortsatt ojämn fördelning av ensamkommande barn över landet vilket står i direkt motsats till avsikten med nyordningen.

Departementspromemorian föreslår att placering i annan kommun av barn med särskilda behov begränsas till att endast avse kommuner inom det egna länet. Tillgången på vård och behandlingshem är inte jämförligt i samtliga län i landet och särskilt i mindre län och glesbygdslän är tillgången liten eller obefintligt. Länsstyrelsen ser därför en uppenbar risk att barn som placerats i län där det finns få, eller inga, vård- och behandlingshem för barn med

2016-08-08

särskilda behov kommer gruppen ensamkommande barn att missgynnas och inte ges samma möjligheter till vård och behandling som andra barn i samma län.

Det föreslås i departementspromemorian att länsstyrelsen ska bedöma om synnerliga skäl för placering av ensamkommande barn i annan kommun föreligger. Det är dock otydligt utifrån vilket lagrum och på vilka grunder länsstyrelsen ska göra denna bedömning. Enligt promemorian är det en fråga om tunga, specifika vårdbehov på grund av fysiska, psykiska eller sociala problem som kräver särskilda insatser. Länsstyrelsen bedömer att uppgiften kräver stor kunskap om kommunernas och Landstingets skyldighet att erbjuda vård samt kunskap om vilken vård som kommunen skäligen kan förväntas tillhandahålla. Tillika behöver länsstyrelsen ett eget, eller tillgång till, ett vårdregister för att kunna göra väl underbyggda bedömningar och denna struktur finns inte att tillgå i dagsläget. Ansvar för tillsyn av socialtjänsten fördes år 2010 över från länsstyrelserna till Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har sedan 2013 uppdraget att utöva tillsyn över vård – och behandlingshem samt pröva överflytt av socialtjänstären mellan kommuner. Länsstyrelsens uppfattning är att det föreslagna nya ansvaret skapar en parallell struktur till IVO:s ansvar av överflytt av socialtjänstären och att IVO utifrån sitt uppdrag och sin kompetens bättre och effektivare kan bedöma behovet av placeringar av ensamkommande barn.

3.1 Migrationsverkets ansvar för att ge asylsökande sysselsättning enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ändras

I departementspromemorian föreslås en ny struktur för tidiga insatser för asylsökande. Förslaget innebär att Migrationsverkets ansvar för att erbjuda asylsökande organiserad sysselsättning upphör och ersätts av ett uppdrag att genomföra informationsinsatser för målgruppen. I den av riksdagen nyligen antagna vårpropositionen anges att regeringen avser att från 2017 ge länsstyrelserna uppdraget att samordna insatser för asylsökande som syftar till att stärka asylsökandes kunskaper i svenska och andra etableringsfrämjande åtgärder. Länsstyrelsen välkomnar detta.

I dagsläget tillhandahåller kommunerna samhällsorientering för nyanlända med uppehållstillstånd, ibland även för personer som väntar på kommunplacering. Studieförbunden med flera har getts möjlighet att tillhandahålla samhällsinformation för asylsökande. Migrationsverket föreslås ge grundläggande samhällsinformation och Länsstyrelserna samordna bland annat insatser som syftar till att stärka asylsökandes kunskaper om det svenska samhället. För att verksamheterna ska kunna bedrivas på ett smidigt sätt anser Länsstyrelsen att det behövs ett tydliggörande av de olika uppdragen så att de kompletterar varandra och stärker individens kunskapsinhämtning i stället för att vara konkurrerande aktiviteter med alltför lika innehåll. Ett utökat uppdrag för kommunerna skulle vara kostnadseffektivt och minska personalomsättningen på området. Länsstyrelsen understryker vikten av att Migrationsverket underlättar för de andra aktörerna även med information och förslag på lokaler samt vid behov transporter till aktiviteterna ifråga. Alla asylsökande kan antas ha behov av

2016-08-08

dessa tidiga insatser, varför även asylsökande i eget boende bör beredas möjlighet att delta.

I departementspromemorian föreslås också ett system för hur tidiga insatser med krav på deltagande och möjlighet till nedsättning av dagersättning ska utformas skyndsamt. Om nedsättning av ersättning ska vara möjlig behöver innebörden av tidiga insatser tydligt definieras. Obligatorisk närvaro innebär komplicerade avvägningar mot civilsamhällets arbetsinsatser som idag bygger sin verksamhet på frivillighet. Detta kan leda till svårigheter att implementera ett system med närvarokrav och sanktioner vid frånvaro. Erfarenheter av befintliga sanktionsmöjligheter är dessutom att de sällan tillämpas. Det framgår vidare inte i departementspromemorian vilken aktör som ska utforma ett sådant system, i dagsläget finns inget centralt register eller system för deltagande.

I övrigt tillstyrker Länsstyrelsen Västernorrland förslaget kring asylsökandes sysselsättning.

3.2 Följdändringar i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och arbetsmiljölagen

Länsstyrelsen i Västernorrland tillstyrker förslaget och har inga synpunkter.

4. Ikraftträdande och behovet av övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen i Västernorrland tillstyrker förslag om ikraftträdande och övergångsbestämmelser och har inga synpunkter.

Detta yttrande har beslutats av Länsråd Sten-Olov Altin, efter beredning av integrationsutvecklare Anneli von Wachenfeldt och enhetschef vid enheten för regional utveckling Daniel Gustafsson och föredragning av integrationsutvecklare Assar Häggbladh.

Sten-Olov Altin
Länsråd
Länsstyrelsen Västernorrland

Assar Häggbladh
Integrationsutvecklare
Länsstyrelsen Västernorrland

Kopia: a.registrator@regeringskanslet.se